

International
SOCIAL SCIENCES
STUDIES JOURNAL

SSSjournal (ISSN:2587-1587)

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:29
sssjournal.com

pp.301-311
ISSN:2587-1587

2019 / January / Ocak
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 19/12/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 19/01/2019
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 19.01.2019

EFSANELER VE MİTLERİN AHMET GÜNEŞTEKİN'İN ESERLERİNE YANSIMALARI

REFLECTIONS OF MYTHS AND AHMET GÜNEŞTEKİN'S WORKS

Ersin SARAÇ

Ahmet Vefik Paşa İlkokulu, Ankara/Türkiye

Yrd. Doç. Dr. Gonca Hülya YAYAN

Gazi Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi, Resim-İş Eğitimi, Ankara/Türkiye

Article Type : Research Article/ Araştırma Makalesi

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1204>

Reference : Saraç, E. & Yayan, G.H. (2019). "Efsaneler Ve Mitlerin Ahmet Güneştekin'in Eserlerine Yansımaları", International Social Sciences Studies Journal, 5(29): 301-311

ÖZ

Toplumların sosyal ve kültürel bir yansıması, kimi zaman gerçeğin ya da hayalin ortak paydada buluştuğu önemli sözlü kaynak efsanelerdir. Mit ise genel anlamıyla söylenen ve duyulan bir söz, masal, öykü ya da efsane anlamına gelen hikayelere karşılık gelmektedir. Kültürümüzde Orta Asya'dan Anadolu topraklarına kadar kuşaklar boyunca sözlü olarak aktararak günümüze kadar ulaşan birçok efsaneler ve mitler bulunmaktadır. Efsaneler ve mitler, toplumun hayat görüşünü, yaşam biçimini, ahlak anlayışını, yücelttiği değerleri, içinde barındıran yüzlerce hatta binlerce yılın izlerini taşıyan, halk yaşamında kuşaktan kuşağa aktarılan ve yaşanmışlık özelliğini hiçbir zaman yitirmeyen hayal gücünün eserleri olan edebi anlatımlardır. Sözlü kültürümüzün önemli unsurlarından olan Türk Mitolojisindeki efsaneler ve mitlerden günümüz de pek çok sanatçımız etkilenmiş olup çalışmalarında da bu unsurları kullanmışlardır. Sanatçımız Ahmet GÜNEŞTEKİN de bu unsurları, eserlerinde yaşadığı ve çok iyi tanıdığı bu coğrafyanın topraklarından yola çıkarak, Anadolu'nun zengin halk geleneğinde yer alan, Türk Mitolojisinin yazılı ve sözlü hikâyelerindeki efsaneler ve mitleri eserleriyle harmanlamıştır. Ayrıca sanatçımız bu unsurlardan çağdaş içerikli bir sanat anlayışıyla kendine özgü tasarımlar ortaya koymuştur. Çalışmamızda sanatçımız Ahmet GÜNEŞTEKİN'in Anadolu'nun halk kültürü ile Türk mitolojisindeki pek çok unsuru eserlerinde kullandığı simge, sembol ve hikayeleriyle yedi çalışmasında analiz ederek yorumlamaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Efsane, mit, Türk Mitolojisi, sembol, Ahmet GÜNEŞTEKİN

ABSTRACT

Legends are social and cultural reflections of a society, and important verbal resources where reality and dreams sometimes meet at a common denominator. Myths on the other hand, correspond in general to narratives that are words, tales, stories and legends. There are many legends and myths in our culture that have made it to this day orally through generations from the Middle Asia to the lands of Anatolia. Legends and myths are literary expressions of imagination that get passed from one generation to another without losing the aspect of real life experience; and contain society's view of the world, way of living, understanding of ethics, exalted values and incorporate traces of hundreds if not thousands of years. Many of our artists today have been influenced by and have used in their works the legends and myths in Turkish Mythology that are one of the important elements of our verbal culture. Artist Ahmet GÜNEŞTEKİN has also harmonized the written and oral legends and myths of Turkish Mythology that exist in the rich folk tradition of Anatolia in his works, based upon the lands of this geography that he has lived on and knows very well. In addition, the artist has also put forward unique notions with a contemporary view of art from these elements. In this work, we will try to interpret Anatolian folk culture along with the elements of Turkish Mythology by analyzing the signs, symbols and stories in seven works of the artist Ahmet GÜNEŞTEKİN.

Keywords: Legend, myth, Turkish Mythology, symbol, Ahmet GÜNEŞTEKİN

1.GİRİŞ

Mitler, anlatıldıkları toplumlar tarafından bilinmeyen geçmişte ne olduğunu konu eden, gerçek ve kutsal anlatımlardır (hikaye, masal, efsaneler vb.) .(Bascom, 1984:9). Bu anlatımlar “şimdi”nin nasıl meydana geldiği sorusuna bir cevap ararken, olağanüstü bir başlangıç noktasını da yaratmaktadır. Her şeyin şaşırtıcı ve olağanüstü bir başlangıç hikayesi vardır. (Timuçin, 2000:243-244) Olağanüstü başlangıçları anlatan bu anlatımlar, her toplum için aynı zamanda örnek gösterilecek kutsal hikâyelerdir. Bu anlatımlar içerisinde “*Tanrılar, kahramanlar, önceki çağların olayları üzerine anlatılan masallar, öyküler, destanlar yer almaktadır*”. (t.d.k felsefe sözlüğü 1975).

Mitler geçmiş ve gelecek arasında her toplumda sanatçılarda ilham kaynağı olmuştur. Sanatçılarda eserlerinde daima mitlerden yola çıkarak pek çok olguyu kullanmışlardır. Bu sanatçılarımızdan birisi de çalışmamıza konu olan **Ahmet GÜNEŞTEKİN**'dir.

Sanatçımız eserlerinde daima mitolojik unsurları kullanırken bir konuşmasında “*Ailemin evinde halıların, kumaşların ve masa örtülerinin üzeri sayısız motifler ve renklerle dolup taşardı. Kilimlerin, yeni yıl şenliği Nevruz’larda giyilen kıyafetlerin ya da duvar halılarının üzerindeki renkli bezemeler, formlar, geometrik motifle ve, mitolojik şekiller daima çok ilgimi çekmiştir*” derken anneannesinden dinlediği masallardan çok etkilendiğini belirtmiştir. Türk mitolojisinden etkilenen sanatçımızın bu sözlerinin ışığında eserlerinde **Anadolu** efsanelerinin görsel haliyle ele almıştır. Bu efsanelerin birer mitos olarak çalışmalarında yeşerterek, Anadolu toprağın geleneklerini de daima göz önünde tutmuştur. Eserlerinde sayısız **Anadolu** halk gelenekleri ve, gerçekliklerinden yaratılmış biçimleri, görsel motifleri, mitolojik öykülerdeki kahramanlarını çalışmalarında kullanmıştır.

GÜNEŞTEKİN'in incelemiş olduğumuz eserlerinde kullandığı renkler uyumlu ve bağdaşık olarak birbirini izleyen renk çizgileriyle oluşturduğu görülmektedir. Sanatçımız renkleri, neredeyse içgüdüsel bir sezikle tartmaktadır. Başka bir deyişle renkler yersiz yurtsuzlaşmaya yönelik dikeyine bir hareketlenmeyi imlemektedir. Sanatçımız renk unsurunu ön planda tutar ve incelediğimiz eserlerinde de görüldü üzere sanatçımızı ‘renkçi’ olarak tanımlamamıza olanak verecek ölçüde renk kullandığı görülmektedir. Eserlerinde başlıca yeşil, mor, sarı, kırmızı ve mavi renkleri kullanmaktadır.

2. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI MİTOLOJİK UNSURLAR VE HİKÂYELER

Şahmeran: Halk arasında “Şahmeran” ya da “Şahmeran” olarak bilinen insan başlı, yılan gövdeli bir mitolojik yaratığın adı, Farsça’dan “yılanların şahı” anlamına gelen “Şah-ı mârân” dan gelir. Tarihi kaynaklara bakılırsa Şahmeran efsanesinin Hint, İran, Yunan, İbrani ve Arap kaynaklarından izler taşıdığı söylenebilir. (Özdemir, 1997: 227-228). Anadolu sözlü geleneğinde Şahmeran, insan başlı bir yılan olup, yılanların kralı (şahı - padişahı) olarak anlatılır. (Kirk, 1985: 58). Yeryüzünde hemen tüm topluluklarda hem olumlu hem olumsuz nitelikler yüklenmiş bir sembol olan yılan; yaşam, ölüm, sihir ve bilgiyle ilişkilendirilmiştir. Anadolu kültür geleneğinde ise yılanın bilgelik vasfı, yüzü insan; bedeni yılan olarak tasvir edilen Şahmaran’la hayat bulmuştur. (Heseidos, 2012: 71-73). Şahmeran’ın evleri kötülüklerden koruyacağına, evlere gözcü ve koruyucu olduğuna inanılır (Mant, 1998: 31). Şahmeran resmini bir eve asan kimse o eve yılan girmeyeceği inancı hakimdir. (Önder, 1969: 7). Eskiden duvarlara ipekten Şahmeran motifi dokunmuş duvar halıları ve Şahmeran işlemeli peşkirler asılırken günümüzde cam altına çizilmiş Şahmeran resimleri asılmaktadır. Eve gelen insanlar iyi niyetliyse Şahmeran’ın yüz kısmını görürler, kötü niyetliyse kuyruk kısmını görürler. Eve gelen insanın niyetinin bu şekilde anlaşıldığına inanılmaktadır (Demir, 2013). Anadolu’da bazı insanların Şahmeran’a dua edip ondan kendisi ve sevdiklerini kazalardan, belalardan, kötülüklerden ve diğer yılanlardan korumasını istedikleri de görülmektedir (Özer, 2012).

Şahmeran aynı zamanda uzun ömrün, sonsuz yaşamın, değişimin bir dönüşüm olduğunu anlatır ki bütün sırlar ondadır. Sonsuzluk ile gizli bilgiler ancak ondan sorulur (Sözeri, 2006: 12). Uzun ömrün ve sonsuz yaşamın sırrına sahip olan Şahmeran’ın efsaneden yansıyan sevecen, özverili ve mutlak iyiliksever nitelikleri, uğurlu kabul edilmesini sağlamıştır (Yıldıran, 2001: 9).

Mem-Ü-Zin Destanı (Leyla İle Mecnun Kerem İle Aslı Vb.): Mem-ü Zin destanı aslında iki dstandır. Destanın bir yüzünde kavuşan Tajdin ile Siti’nin, bir yüzünden de kavuşamayan ve aşktan ölen Mem ile Zin’in destanları vardır. Kötülüğü, ikiyüzlülüğü, koğuculuğu, fitne ve fesatçılığı, dalkavukluğu Bekir’de toplamıştır. Doğruluğu, iyiliği, suçsuzluğu, zayıflığı ve çaresizliği de Memo ve Zin’in şahıslarında toplamıştır. Mem ü Zin’de de ikili sistem esas alınır 'Kötünün bilinmediği yerde iyiyi tarif edemezsin Her şey zıddı ile izah edilir. İyiliği ve aydınlığı Mem ü Zin; kötülüğü ve karanlığı ise Bekir, aynı zamanda ay ile güneş, ateş ile su, kadın ile erkek, melek ile iblis gibi ikili temaları oldukça işlemiştir. Kötülüğü,

ikiyüzlülüğü fitne ve fesatçılığı yine dalkavukluğu Bekir Doğruluğu, iyiliği, suçsuzluğu, güzeli ve çaresizliği de Mem ve Zîn' temsil eder. Fakat, bu âşkın büyüklüğüne ve ölümsüzlüğüne en büyük katkıyı sağlamış olan Bekir'dir (Saygı, 2017: ekrembekir.blogspot.com).

Tavus Kuşu: Yezîdî inancının merkezinde Tanrı ile birlikte O'nun yarattığı yedi melek ve bu melekleri idare eden Melek Tâvus bulunmaktadır. Yezîdî kozmolojisine göre Melek Tâvus, Âdem'in yaratılışından sonra Âdem'e secde etmeyi reddeder, ancak bu reddediş onun Tanrı'ya olan bağlılığındandır. (Taşgın, Cilt:43; sayfa: 526). Geniş anlamda islamın benimsediği bir cennet kuşudur. Yelpaze şeklinde kuyruğu (üzerinde tüm renkleri bir araya getirdiğinden) doğayı yansıtmaktadır. Tavuz kuşunun kuyruğunu açması, neyi var, neyi yok hepsini açığa vurup göstermesi yani gerçeği yansıtmayı şeklinde yorumlanır. (Ersoy, 2000: 68)

Deniz Atı: Diğer çoğu balığın aksine denizatları tekeşlidir ve çiftler birbirlerinden çok nadiren ayrılırlar. Her tan vakti birlikteliklerini eşsiz bir dansla kutlarlar. Denizati dansı o kadar güzel ve zariftir ki bunu izlemek büyük zevk verir. Dişi, erkeğe yaklaştıkça erkek, kesesini şişirir, canlı renklere bürünür ve dişinin önünde ileri geri gidip gelir. Birbirlerinin etrafında yavaşça dönüp kuyruklarını iç içe geçirirler. Ahenkle fırl fırl dönen çift daha sonra deniz yatağı boyunca, sıçrayan atlar gibi neşeye zıplar. Yükselip alçalarak, hızla dönüp renk değiştirerek sıçrayıp oynayırlar. (Adres: <https://wol.jw.org/tr/wol/d/r22/lp-tk/102004925>)

Zümrüdü Anka: İslamiyet öncesi Arap mitolojisindeki Anka kuşu motifi gerçekte var olmayan ancak sözlü kültür eserlerinde sembolleştirilen mitolojik bir kuştur (Güler, 2014:65). Anka, ayrıca insanın kendini maddi varlıklardan arıtmada ve benliğini aşağıda gösterdiği ruhsal gücü simgeler (BL, 1986: 630). Türk ve Eski İran mitolojisinde önemli bir mitolojik öge olan anka, Farsça'da "otuz kuş" anlamına gelmektedir (Sevgi, 2003:29). İlahi güçlere sahip, olacak ve olmuş her şeyden haberdar, geleceği gören ve başka birçok yeteneğe sahip olan Zümrüdü Anka'nın tüylerini üzerinde bulunduran kişinin ölümsüz olacağı inancı vardır (Güler, 2014:65). Anka, Elburz dağının tepesinde yaşamaktadır ve buradaki yuvasının malzemesi abanoz, sandal ve öd ağacı gibi hoş kokulu bitkilerdir (Büchner, 1978:653).

Cennetin Kapısı: cennetin Kapısı ile ilgili olarak farklı kutsal kitaplarda yer almaktadır. Tevrat da şükranla, Avlularına övgüyle girin! Şükredin O'na, adına övgüler sunun denilirken (Tevrat, Mevzular, 100:4) incil de Biri O'na, "Ya Rab" dedi, "Kurtulanların sayısı az mı olacak?" "Dar kapıdan girmeye gayret edin. Size şunu söyleyeyim, çok kişi içeri girmek isteyecek, ama giremeyecek denilmektedir. (İncil, Matta-luka 13:24) Kur'an-ı Kerim, Hicr suresi, 14-15 ayetlerde 'Onlara gökten bir kapı açsak da oradan yukarı çıksalardı: 'Herhalde gözlerimiz döndürüldü; belki de biz büyüye tutulmuş bir topluluğuz.' denilmektedir.

Balık: Türk yaratılış hikâyelerinde ise balık, gök gürültüsü unsurunun hayvan biçimli karşılığı olarak gösterilir. Özellikle göl ve nehir kıyılarında yaşayan Türk topluluklarında bereket, refah ve bolluğu temsil eder (Çoruhlu, 2011: 167). Yakut Türkleri inancında da "duygu balığı" denen mitolojik bir balıktan bahsedilir. Bu balık "ölüm balığı" olarak da bilinir. İnanişaya göre bu balığın ağzı, gırtlığının altında, gözü ise ensesindedir (Akçicek ve Canyurt, 1993: 1).

Güneş: Eski Mısır mitolojisinde güneş, günlük yolculuğunda bir kayık kullanırken Yunan mitolojisinde dört atın çektiği bir araba kullanır. Kayık fikri neolitik bir fikirdir; eski Hint-Avrupa mitolojilerinde ise kayığın yerini at arabasının aldığı görürüz. Germen güneş tanrısı Sol veya Sunna, Hindu güneş tanrısı Surya, Slav güneş tanrısı ise Dazbog'dur (wikipedia). Güneş mitolojileri gök cisimlerinden kaynaklanan çok tanrılı uygarlıkların bazılarında BAŞ TANRI, göğü baş tanrı kabul edenlerde ise ikinci derecede tapınılan, bir gök cismi olmuştur: Ra, Osiris, Mitra, Helios, Şarruma (Telepuni), Apollon... aynı zamanda güneş tanrısıydılar (Ersoy, 2000: 179). Türk mitolojik düşüncesinde, kutsal evrensel bir obje. Aya saygı gösteren Hunlar, güneşe de saygı gösterip kurban verirlerdi. Türklerin yaratılış destanının bir versiyonuna göre, gökyüzünün yedinci katında "Gün Ana" mesken tutmuştur. Bu, güneşin kutsallık taşımasının bir göstergesidir. Altay Türk düşüncesine göre, insanları korumakla yükümlü olan "Suyla" adlı ruh da güneşin kırıntılarından yaratılmıştır. Türk şaman dualarında, yiğitlerin güneş ve ayın desteğinden yararlandıkları söylenir. Türk destan geleneğine göre yiğitler yemin ederken "Güneş bizi korur" derler. (Beydili, 2004: 227)

Horoz: Proto-Türk ya da hun devrine ait Pazarık kurganlarından çıkarılan eserler arasında, deriden kesilmiş yahut lahitten oyulmuş ya da elbiselerde yer almış bir şekilde karşımıza çıkan horoz-tavuk figürleri büyük olasılıkla kötü ruhları kovan koruyucu bir simge olduğunu bahsetmektedir (Çoruhlu, 2002: 148). Görünüş ve davranışları onu azamet ve gurur sembolü yapmıştır. Doğuşunu haber verdiğinden, güneşle akrabalığı bulunan horoz, tepeliği nedeni ile nüfuz sahibi bir tipi, ayaklarındaki mahmuzlarının

görünümüyle askeri bir kişiliği, dövüşürken gösterdiği cesaret nedeniyle bir savaşçının karakterini yansıtır. Yiyeceklerini diğer tavuklarla paylaştığı için iyilikseverliğin, günün doğuşunu haber vermedeki yanılmama yeteneği sayesinde ise, güvenliğin ve uyanıklığın sembolü olmuştur. Horoz evrensel olarak bir güneş sembolü olduğu belirtilmiştir. (Ersoy, 2000: 461)

Hayat Ağacı: Yeryüzünün merkezinden Tanrı katına yükselen bu ağaç, yer ile gök arasındaki kutsal değnek olarak da tanımlanır. Bu değnek, gökyüzündeki ve yeraltındaki ruhların bir geçiş yoludur (Ergün, 2004: 145-146). Türk boyları ağaçlarda büyük bir zenginlik ve anlam bulmuşlar ve ağaçlarla ilgili birçok mit ve efsane geliştirmişlerdir. Türk toplumlarında varlığın kaynağının hayat ağacından geldiğine inanılır. Özellikle türeme konusunda anlatılan mit ve efsaneler oldukça geniş ve ilgi çekicidir. Türklerde türeme çoğu zaman bir ağaçla ilişkilendirilir (Ögel, 1993). Tanrının yeryüzünde tezahür ettiği varlıklardan en önemlisi ağaçlardır. İnsanlar hayat ağacına taşıdığı özellikler itibariyle tanrısallık atfetmişlerdir. İslam dininde hayat ağacı Allah'ın güzel isimleriyle özdeşleştirilir. Hayat ağacı her zaman yeşil olması ve canlılığını yitirmemesi ile "El-Hayat" ismini, önsüz ve sonsuz oluşuyla "kıdem ve beka" sıfatlarını, tek olmasıyla "vahdaniyet", azametli olmasıyla "azim" ismini temsil etmiştir. Türk kültüründe hayat ağacının meyvesiz olması da Allah'ın doğrulmamış ve doğmamış olması ve benzerinin olmaması anlamına gelir (Ergün, 2004: 145-155).

Aslan: Türk mitolojisinde aslan figürü iyinin kötüyü yenmesinin, kudretin simgesi olmuştur ve yaşamı sembolize etmektedir (Çoruhlu,2010:72). Anadolu'daki Türk halk hikâyelerinin incelendiği bir çalışmada "Kirmenşah" adlı hikâyedeki aslan figürü, kahramanın sevdiğine kavuşabilmesi için aşması gereken engellerden biri olarak betimlenir (Aydoğan,2006: 28). Benzer biçimde, Dede Korkut hikâyelerinden olan Kan Turalı'nın öyküsünde, aslan Kan Turalı'nın sevdiğine kavuşabilmesi için öldürmesi gereken canavarlardan biri olarak tasvir edilir (Dede Korkut h, 1992:112).

3. SANATÇININ ESERLERİNDE KULLANDIĞI RENKLER VE ANLAMLARI

Yeşil: Mavi ve sarının birleşiminden meydana gelen yeşil hem sarı rengin vermiş olduğu sıcaklık hem de mavideki sakinlik ve huzuru yapısında bulunduran bir renktir. Yeşil Batı' da ilkbahar, tazelik ve yenilenmenin rengi olarak bilinmektedir (Çalışkan, 2010: 102). Yeşil renk aynı zamanda din, iman ve ebediyetin simgesidir. İslâm dininin bu renk üzerinde durduğu kaynaklarda belirtilmiştir (Akkın, Eğrilmez ve Afrashi, 2004: 33-274-282). Yıldırım (2006: 133) günümüzde yeşil rengin Müslümanlar için kutsal bir renk olduğunu çalışmasında açıklamaktadır.

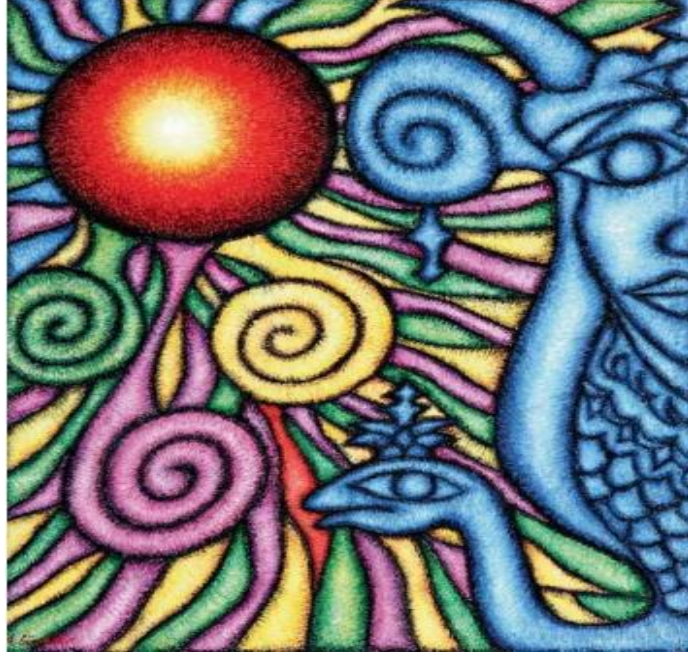
Sarı: Sarı, simgesel olarak güneş ışığını hatırlatır ve dikkat edilmesi gereken önemli noktalar için uyarıcı rol oynar. Renkler içinde en ışıklısı olduğu için en uzaktan görülenidir (Halse: 1978: 27-34). Sarı; altının, güneşin rengidir. Sarı yıldız ve varak aynı zamanda bir değer ve statü sembolüdür. Eski Mısır'da sarı gözden düşme, kıskançlık ve utancı simgelerken, Çin'de saltanatı ve sarayı simgeler. Çin'de sarının krallık ve saltanat rengi olmasının nedeni, Çin hükümdarlarının cennetin merkezinde oturduğuna inanılmasıdır (Uçar, 2004: 52-53). Türklerde ise sarı renk, dünya merkezinin sembolü olarak kullanılmıştır. Hayır ilahı Ülgen'in altın kapılı sarayı ve altın tahtı, Türklerde hep sarı renk ile ifade edilmiş ve Ülgen'in tahtı nasıl devletin, ülkenin ve dünyanın merkezinde olarak algılanmış ise, tıpkı onun gibi sarı renk de dünyanın merkezinde sembol rengi olmuştur (Genç, 1997: 31).

Kırmızı: Ateşin rengi olan kırmızı, cehennem, şeytanlığın rengi olarak da sembolize edilmiştir (Uçar, 2004: 51). Bu renk "güneşin ve tüm savaş tanrılarını" rengidir. Merkezin "güneyini" ifade eden bu renk Türk kültürü ve mitlerinde hem gök hem yer unsurlarıyla ilişkili çeşitli alanlarda karşımıza çıkar. Kırmızının anlamı: "ateş, hükümdarlık, kuvvet, şiddet, yoğunluk, aşk, haz, evlilik" tir. Altay ve Sibirya destanlarında da gözleri ateşli ve göğsünde alev yanan çocuk motiflerine rastlarız (Sertkaya 1992: 15). Dede Korkud hikâyelerinde en çok sevilen renk, ergenliğin, mutluluğun ve muradın simgesi olan kırmızıdır (Ögel 1991: 385).

Mavi: Gökyüzü ve suyun rengi olarak bilindiği için genel olarak sonsuzluk ve huzurun temsil etmektedir. Bu yüzden de sakinleştirici bir renk olarak hassasiyet, barış, sadakat anlamında da kullanılır (Mazlum, 2011: 132). Yine mavi rengin inancı artıran bir renk olduğu düşüncesinden yola çıkılarak Yahudilerin Meryem Ana'nın kıyafetlerinin mavi renkte olması buna bir örnek olarak verilebilir. (Akkın, Eğrilmez ve Afrashi, 2004: 276). Mezopotamya'da yoğun şekilde kullanılmış, aynı zamanda koyu mavi lacivert renk elde edilen pigmenti de tapınak süslemelerinde dekorasyon rengi olarak kullanılmıştır. Mavi, bu coğrafyada tanrısallık ve bağışlamayı ifade etmektedir (Uçar, 2004: 53).

Mor: Türk Dil Kurumu'na ait Türkçe Sözlükte mor renk; “Kırmızı ile mavinin karışmasından oluşan renk, menekşe renginin kırmızıya çalması”, olarak tanımlanmıştır. (Akalin, Toparlı vb, 2005:1407). Kendine güveni, asilliği, soğukkanlılık, kanaat, içe kapanıklık, çekingenlik, aşk, ihtiras, itaat simgelemektedir (Ersoy, 2000: 63).

4.SANATÇININ ESERLERİ VE ÇÖZÜMLEMELERİ

Resim-1 'Şahmeranın Rüyası'

Ahmet Güneştekin eserini tuval üzerine yağlıboya tekniği ile yapmıştır. Eser 90.00x69.50 cm'dir.

Resim-1 Analiz: Resme bakıldığında göze ilk çarpan figür sol üst köşede bulunan kırmızı bir güneştir. Güneşin ışınları gibi saçılmış sarı, yeşil, mor, kırmızı renkte formlar bulunmaktadır. Resmin sağ tarafına bakıldığı zaman mavi renkte bir kadın kafası ve yine mavi renkte kadın kafasına birleşik halde bulunan bir yılan göze çarpmaktadır.

Resmin Yorumu: Bu eserde güneşi ölümcül karanlığın içindeki ışık kaynağı olarak ve kırmızı rengi kullanırken yer ve gök unsurlarının bir devamı olarak resminde kullanmıştır. Çalışmasında yer alan şahmeran motifi ile Yeryüzünde hemen tüm topluluklarda hem olumlu hem olumsuz nitelikler yüklenmiş bir sembol olan yılan; yaşam, ölüm, sihir ve bilgiyle ilişkilendirilmiştir. Mavi rengi barış, sadakat anlamında da kullanmıştır. (**Resim-1**)

Resim-2 'Men-ü- Zin'in Rüyası'

Sanatçı eserini 2013 yılında yapmıştır. 100x100 cm ebatlarında olan eserinde tuval üzerine karışık teknik

uygulamıştır.

Resim-2 Analiz: Ahmet GÜNEŞTEKİN ‘Men-ü- Zin’in Rüyası’ eserine bakıldığı zaman merkezi kaplayacak şekilde bir küre formu gözükmemektedir. Küre ortadan ikiye ayrılmış sağ tarafı kırmızı ve sarı renklerle hareketlendirilmiş, sol tarafı karanlık bırakılmıştır. Eserin sol üst köşesinde merkeze alınan küre şeklinin ön tarafında güneş figürü bulunmaktadır. Sağ tarafta küre figürünün arka tarafında kırmızı renkte bir kadın görünmektedir. Eserin sol kısmında mavi, yeşil, mor renklerden oluşan hafif eğik bir dekor kullanılmıştır.

Resmin Yorumu: Sanatçımız eserinin sol tarafını karanlık, sağ tarafını aydınlık bırakmıştır. Sol taraftaki karanlık ile kötülüğe, ikiyüzlülüğe, fitneye ve fesatlığa yani Men-ü- Zin hikayesinde geçen Bekir karakterine vurgu yapmaktadır. Sağ tarafı aydınlık bırakarak iyiliğin, doğruluğun, suçsuzluğun zayıflığın ve çaresizliğin temsili Men ve Zin karakterlerine vurgu yapmaktadır. Mem-ü Zin destanına göre her şey zıttı ile izah edilir. Kötülüğün bilenmediği yerde iyilik tarif edilemez. Sanatçımızda eserinde tüm bu farklılıkların, zıtlıkların bir arada birbirine zarar vermeden, birbirinin görünümüne engel olmadan aynı zeminde de aynı sema altında yaşayabileceklerini anlatmaktadır. Eserin sol tarafında karanlıklar içinde bir güneş figürü kullanan sanatçımız, karanlığın içinden güneşin doğuşu gibi iyiliklerin parlayacağına, parlayan her bir ışığın yeni bir umut olacağına dikkat çekmektedir. (Resim-2)

Resim-3 'Melek-i Tavus'

Sanatçı GÜNEŞTEKİN eserini 2004 yılında, 180x200 cm ölçülerinde tuval üzerine karışık teknikle yapmıştır.

Resim-3 Analiz: Esere bakıldığında kırmızı renkte gözleri olan mavi bir tavus kuşu görülmektedir. Tavus kuşunun kanatları sağ ve sol tarafa açılmış sağ tarafta kırmızı renk, sol tarafta yeşil renklerin ağırlıklı olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir. Tavus kuşunun gövdesi mavi ve yeşil renklerin kullanıldığı, sol üst kısımda kırmızı ve sarı renklerin kullanıldığı güneş formu bulunmaktadır.

Resmin Yorumu: Sanatçımız resmin merkezinde mavi gövdeli, kırmızı renkte gözleri olan bir tavus kuşu figürü kullanmıştır. Tuvuz kuşu inanışa göre yedi meleğin idarecisi ve tanrıya olan sonsuz sadakatiyle bilinir. Tavus kuşunun gövdesinin mavi renk oluşuyla inancı arttırmayı düşünen Güneştekin gözlerinde kullandığı kırmızı renk ile koruyuculuğa vurgu yapmaktadır. Yeşil renk mavi ve sarının birleşmesinden meydana gelir. Sanatçımız tavus kuşunun kuyruğuna doğru kullandığı yeşil renkle hem sarı rengin vermiş olduğu sıcaklığı hemde mavideki sakinlik ve huzuru yansıtmaktadır. Resmin sağ tarafında merkezi sarı olan bir güneş bulunmaktadır. Söndürülmesi en zor, ısısı hiç bitmeyecek gibi duran bu güneşle sanatçımız zifiri karanlıktan bile bir süre sonra bir ışık geleceğine, bizlere umut olacağına vurgu yapmaktadır. Resimde tavus kuşunun kanatlarını sağ-sola doğru açtığı ve rengarenk olduğu görülmektedir. Tavus kuşunun neyi var neyi yok, hepsini açığa vurup göstermesi, gerçeği yansıtmaması, yeniden yaşam dönmeyi hakeden insanoglunun tıpkı tavus kuşu gibi tüm niteliklerini sergileyerek üstün mertebelere ulaşacağına vurgu yapmaktadır. (Resim-3)

Resim-4 'Ölümsüz Aşk'

Ahmet GÜNEŞTEKİN eserini 2005 yılında yapmıştır. 140x140 cm ebatlarındaki eserinde tuval üzerine yağlıboya tekniğini kullanmıştır.

Resim-4 Analiz: Birbirine ağız kısmından bağlanmış mavi renkte iki adet denizatı figürü resmin merkezinde bulunmaktadır. Sağ üst köşede kırmızı ve sarı renklerden oluşan bir güneş figürü ve güneşten yayılan sarı, kırmızı, yeşil renkte birbirine sarmalanmış formlar kullanılmıştır.

Resmin Yorumu: Erkek sanki gururla kabarıyor, kız ise onu beğeniyle seyrediyor. Birbirlerine hafifçe dokunuyorlar. Bunu sıcak bir kucaklaşma izliyor. Tan ağarırken doğadaki en zarif danslardan birinin ritmiyle uyum içinde hareket etmeye başlıyorlar. Bu dansın adı denizatının ölümsüz aşkıdır. Sanatçımız Ölümsüz Aşk eserinde deniz atlarını gökyüzü ve suyun rengi mavi yaparak izleyicilere sonsuzluğu ve huzuru yansıtmaktadır. Denizatlarının birbirlerine ağız kısımlarında aşk ve tutkuyla bağlandıklarını görmekteyiz Sanatçımız gözlerinde kullandığı kırmızı renk ile aşklarının ne kadar tutkulu, kuvvetli olduğunu biz izleyicilere aktarmaktadır. Sarı ve kırmızı renklerden oluşan güneş ve onun ışınları gibi eserin tüm zemini kaplayan sarı, kırmızı, yeşil, mavi renklerden meydana gelen formlarla aşka, hazzı, evliliğe, tutkuya, sonsuz yaşama, masumiyete, inanca, birlikteliğe dikkat çekmektedir. (Resim-4)

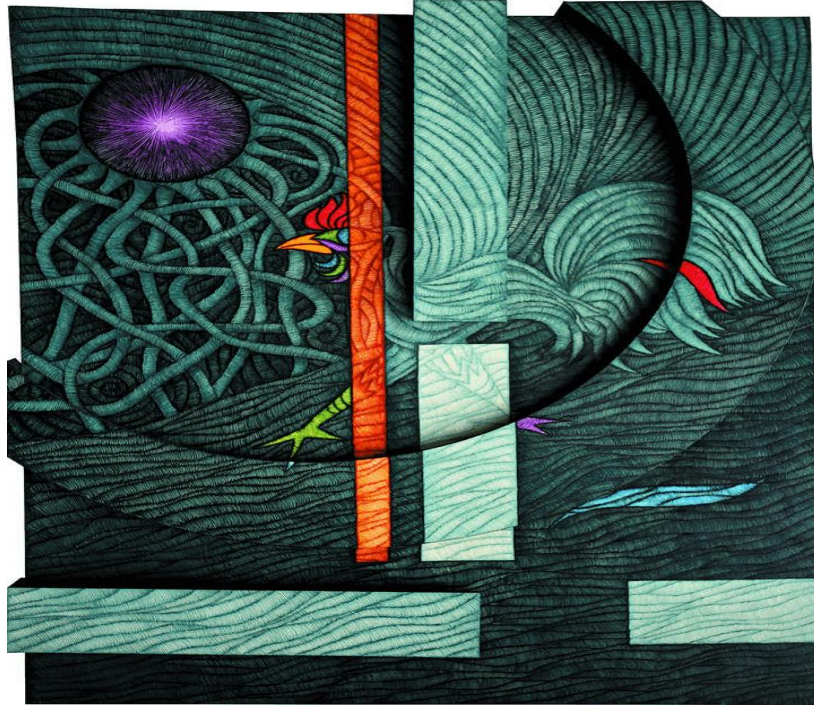

Resim-5 'Zümrüdü Anka'

Ahmet GÜNEŞTEKİN Zümrüdü Anka eserini 140x140 cm boyutlarında tuval üzerine yağlıboya tekniği ile yapmıştır.

Resim-5 Analiz: Sanatçı yapmış olduğu eserinde sağ üst köşede sarı ve kırmızı renklerden oluşan bir güneş figürü kullanmıştır. Uçan bir anka kuşunu gördüğümüz eserde kuşun kanatlarında kırmızı, yeşil, sarı, mavi ve mor renkleri dikkati çekmektedir.

Resmin Yorumu: Anka kuşu erdemliği, sadakati, zaferi, hakkaniyeti, yücelik ve olağanüstülüğü simgelemektedir. Her kanadında ayrı bir renk ayrı bir güzellik olan Anka kuşunu, sanatçımızın sarı, kırmızı, mavi, yeşil, mor renkleri uyum içinde kullanarak, gök kuşağının renklerini yansıtmıştır. Sanatçı sarı renk ile bolluk ve sadakat, kırmızı renkle hareketlilik ve enerjiyi, yeşil renkle bilgelik ve inancı, mor renkle güven ve asilliğini mavi renkle ise hoşnutluk ve huzur vericiliğe dikkatleri çekmektedir. **(Resim-5)**

Resim-6 'Güneşin Efendisi'

2009 yılında yapılan eser 220x175 cm ebatlarında olup tuval üzerine karışık teknik uygulanmıştır.

Resim-6 Analiz: GÜNEŞTEKİN eserinde sol üst köşede mor renkli bir güneş, güneşten çıkan yeşil renkte sarmallar kullanmıştır. Orta kısma bakıldığı zaman gövdesi yeşil renkte kuyruk kısmında sadece bir adet kırmızı tüy kullanılmış bir horoz figürü bulunmaktadır. Horoz figürünü yukarıdan aşağı doğru kesen kırmızı bir şerit ve resmin farklı yerlerinde tabloya boyut kazandıran kesitler göze çarpmaktadır.

Resmin Yorumu: Ağırlıklı olarak yeşil rengin kullanıldığı eserde yaşam ve ruhun yeniden canlanmasına vurgu yapılmıştır. Sanatçımız kendine güvenin, asilliğin, kanaat ve itaatin rengi olan mor bir güneşle insanların başkalarını güneşteki köklerine dönerek bertaraf edebileceğini, varlıklarını güneşe borçlu olduklarına dikkat çekmektedir. Güneşin doğuşunu haber verdiğinden, güneş ile güçlü bir bağı bulunan horoz figürü eserimizin tam merkezinde yer almaktadır. Güneşin doğuşunu haber vermedeki yanılmama yeteneğini ele alan GÜNEŞTEKİN güvenilirliğinin ne kadar önemli olduğu vurgusunu anlatmaktadır. **(Resim-6)**

Resim-7 ' Cennet'in Kapısı '

Ahmet GÜNEŞTEKİN Cennet'in Kapısı eserini 2009 yılında 220x505 cm ebatlarında karışık teknik ile yapmıştır.

Resim-7 Analiz: Sanatçımız eserinde yeşil rengi zemin üzerinde kullanarak merkezinde üzerinde aslan ve hayat ağacı figürlerinin bulunduğu bir kapı tasvir etmiştir. Kapının sağ tarafında bir kadın figürü bulunmaktadır. Sol tarafa bakıldığında mavi renkte bir güneş ve hemen altında tavuş kuşunu kullanmıştır.

Resmin Yorumu: Kapı ifşa ve irtibat eşiğidir her şeyden önce, iç ve dışın birbirine dur dediği koşullu bir geçirgendir. Cennetin Kapısı, ruhun kurtuluş eşiğidir ve ruh oraya iman kapısından gider. Tek tanrılı üç büyük dinin kutsal kitaplarında da cennete girşin bir kapıdan olacağına vurgu yapılmaktadır. Bu düşüncelerden etkilenen sanatçımız GÜNEŞTEKİN eserini özel olarak dizayn etmiş huzur ve sükun vadeden yeşili, sağ tarafta yer alan Adem, Havva ve yılan figürleriyle, İslam ve Hristiyanlık kelimasında simgelenen cennet inancına vurgu yapmıştır. Sol tarafta içbükey eklentiden öne fırlayan bir cennet kuşu olan melek-i tavus imgesiyle neyi var neyi yok insanoğlunun her şeyini bu dünyada bırakarak ancak cennet kapısından öyle geçebileceğine dikkat çekmektedir. Eserinde merkeze aldığı kapının üzerinde aslan ve hayat ağacı figürlerine yer almaktadır. Anadolu'daki Türk halk hikayelerinde kahramanın sevdiğine ulaşması için aşması gereken engellerden biri de aslan figürüdür. Hayat ağacı ise yer ile gök arasındaki kutsal bağı simgelemektedir. Sanatçımız aslan figürü ile kapıdan geçmek için bazı engellerin aşılmasının gerektiğine ve bunun sonucunda da ancak bu kapıdan geçilebileceğine vurgu yapmaktadır. Son olarakta sol üst köşede kullandığı mavi renkteki güneş ile sonsuzluk ve huzura dikkat çekilmek istenmiştir. (Resim-7)

5. SONUÇ

Ahmet GÜNEŞTEKİN eserlerinin içerisinde hümanist bir duygu barındırmak istemektedir. Geleneği, kültürü, yeri, yolu, rengi, zanaatı, hikâyeyi, efsaneyi, insanı ve iyileştirici özelliği olan tüm kavramları eserlerinde yansıtmaktadır. Mitlerin, efsanelerin, ezgilerin anlattıkları ne olursa olsun ortaya çıkan, simgelerden, mitolojik göndermelerden arınmış, soyut çalışmalar yapmıştır.

GÜNEŞTEKİN eserlerinde figürsel anlatımlarla klasik ve modern anlayışı birlikte uygulamıştır. Gelenekçi tarzda resimler, ışık, gölge ve perspektif, kaba fırça darbeleriyle özgün resim dilini bizlere göstermiştir. Biçim ve renkler, sanatçının bilinçaltındaki düşüncelerle buluşup, objeler sonsuz bir serbestlik kazanmıştır. Resimde derinlikten yüzeğe geçişin aşamaları, Batı'nın modernizmi irdeleyici bir bakışla ele alındığı kübizmden kaynaklanmıştır ancak; GÜNEŞTEKİN bu akımın getirdiği yorum biçimiyle sınırlı kalmamış eserlerinde kendi resim dilini oluşturmuştur.

Sanatçının farklı kültürlerden, coğrafyalardan, halılardan, kilimlerden, insanlardan ve daha pek çok şeyden biriktirdiği formları eserlerinde gün ışığına çıkarttığı görülmektedir. Ahmet GÜNEŞTEKİN, eserlerini Anadolu'ya ve Mezopotamya'ya özgü bir kültürel kimliğin bağlamı içine yerleştirmektedir. Bu insanlarda, ailelerde, destanlarda, şarkılarda, ayinlerde ve anılarda korunmuş olan benzersiz bir kültürün dünyasına giden yolu eserleriyle bizlere sunmuştur. Sanatçımıza çalışmalarında başarılarının devamını diliyoruz. Saygılarımızla.

KAYNAKÇAKitaplar

- Ahmet Sevgi H., 2003, Mantıku't Tayr, DİA, Cilt: 28
- Bascom, W.,1984, The Forms of Folklore: Prose Narratives (Folklor Türleri: Nesir Anlatmalar).” Sacred Narrative. Edited by Alan Dundes. Los Angeles: University of California Press
- Çalışkan, N., Karadağ, E. ve Çalışkan, F., 2010, Eğitim, iletişim ve öğretmenin beden dili, Ankara: Kök Yayıncılık
- Çoruhlu, Y.,2011, Türk Mitolojisinin Ana Hatları, İstanbul : Kabalıcı Yayınları
- Demir, H.,2013, Modern Zamanlarda Bir Ashâb-ı Kehf Yorumu, Ankara: Ayıışı Sofrası
- Erçağın A., 1992, Dede Korkut Hikâyeleri, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Ersoy, N., 2000, Semboller ve Yorumları. İstanbul: Zafer Matbaası
- Ergün, P., 2004, Türk Kültüründe Ağaç Kültü, Ankara.
- Genç, R., 1997, Türk İnanışları ile Milli Geleneklerinde Renkler. Ankara: Atatürk Kültür
- Güler, Z.,2014, Şeyh Galib Divanında Anka-Simurg Sembolü. International Journal of Language Academy
- Hesiodos, 2012, İşler ve Günler- Tanrıların Doğuşu, Çev: Furkan
- Kırk, G.S.,1985, On Defining Myths, Sacred Narrative. Readings in the Theory of Myth, edited by A., Berkeley and Los Angeles, London: University of California Press.
- Ögel, B.,1991, Türk Kültür Tarihine Giriş. C. VI. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Sertkaya, O.F., 1995, Oğuz Kağan Destanı Üzerine Bazı Mülahazalar
- Sözeri, T., 2006, İnançlarda Şahmeran, Bursa: Asa Kitabevi.
- Uçar, T. F., 2004, Görsel İletişim ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap Yayınevi
- Merkezi Yayınevi
- Yıldırım, A., 2006, Renk simgeçiliği ve şeyh galib'in üç rengi. Milli Folklor
- Zülfı G., 2014, Şeyh Galib Divanında Anka-Simurg Sembolü, Cilt: 2, Sayı: 1 International Journal of Language Academy,

Tez & Projeler

- Aydoğan, E., 2006, Anadolu Sahası Türk Halk Hikâyelerinde Mitolojik Unsurlar, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Mant, S., 1998, Halk Sanatında Şahmaran, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sempozyum / Konferans / Bildiri

- Akçiçek, E., Canyurt Mehmet A., 1993, Anadolu'da Balık ile İlgili İnançlar ve Halk Hekimliği Uygulamaları. Erzurum: Doğu Anadolu Bölgesi I. Su Ürünleri Sempozyumu Bildiriler Kitabı
- Akkın, C., Eğrilmez, S. ve Afrashi, F.,2004, Renklerin insan davranış ve fizyolojisine etkileri. Türk Oftalmoloji Derneği XXXVI. Kongresi
- Özdemir, H., 1997, Geleneksel Kültürümüzde Şahmera, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Edebiyatı Sektör Bildirileri II, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Diğer Yayınlar

- Büchner V. F., 1978, Sîmur, MEB İslam Ansiklopedisi, Cilt: 10, İstanbul
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi., 1986, 20.Cilt, İstanbul: Gelişim Yayınları
- Mazlum, Ö., 2011, Rengin kültürel çağrışımları. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi

- Önder, M.,1969, Halılar Kilimler ve Bir Yazılı Halı, Türk Etnografya Dergisi Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayını, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Özer, K., 2012, Yarıısı İnsan Yarıısı Yılan, [belgesel, video], İstanbul: Kabuk Yapım, 2012. <http://www.dailymotion.com/video/x13h12i> Erişim Tarihi: 18 Aralık 2018.
- Saygı, E. 2017, Men'u Zin Hiakyesi (<http://ekrembekir.blogspot.com/2017/08/mem-u-zinask-hikayesi-ekrem-saygi.html>), erişim: 14 Aralık 2018
- Şükrü H. A., Recep T. ve Diğerleri., 2005, Türkçe Sözlük 10. Baskı, Ankara: T.D.K. Yayınları
- T.D.K.,1975, Felsefe Terimleri Sözlüğü. "Mit Maddesi." Ankara
- Timuçin, A.,2000, Mitos Maddesi. Felsefe Sözlüğü. İstanbul: Bulut Yayınları
- Yıldıran, N., 2001, Yakın Doğu Sembolizminde Akrep, Yılan: Akrep-Adam ve Şahmeran, Ankara: Folklor / Edebiyat 7, no.26